

Tale om, det eneste skulde da være, at den ikke er valgt til specielt at tage sig af kirkelige Spørgsmaal, men det tror jeg i mange Henseender er en stor Fordel. Det vil navnlig faa en stor Betydning, naar vi staa over for de egentlige aandelige Spørgsmaal, naar vi staa over for Spørgsmaal om Tro og Lære. Der tror jeg, at Rigsdagen vel skal vogte sig for at træffe Bestemmelser, vi ville øjeblikkelig her i Rigsdagen have en Følelse af, at slige Spørgsmaal ere vi ikke i Stand til at afgøre, en Forsamling som denne vil ikke let paa noget Punkt give sig til at slaa fast, hvad Folk skal tro og lære. Men naar man derimod fik en særlig kirkelig Repræsentation, er jeg ikke saa vis paa, at den vilde være saa frisindet i den Retning; den vilde netop føle sig kaldet til at træffe Afgørelser i saa Henseende. Det vilde jo netop være dens Bestilling, om jeg saa maa sige, at den skulde afgøre det, fordi det ikke kunde afgøres af den verdslige Myndighed, men den vilde være en kirkelig Myndighed, som skulde kunne gøre sligt. Men jeg tror, det vilde være en Fare for dem, der ønske kirkelig og aandelig Frihed her i Landet, at faa en saadan Forsamling, der kunde komme til ved Stemmefflerhed at afgøre, hvad Folk inden for det kirkelige Samfund skulde tro og lære. Der kan — det vil jeg indrømme over for den ærede Forslagsstiller — være noget tiltalende i at sige til Kirken, som det ærede Medlem sagde, man kunde gøre: Værs'god, der er de Midler, I hidtil have faaet af Staten, raad nu selv med dem, og hvad I bruge mere, det maa I selv skaffe. Det er muligt, at man ogsaa derigennem vilde kunne virke ansporende paa det kirkelige Liv flere Steder, men der er to Ting derved at bemærke: Den ene er, at jeg ikke tror, vi kunne holde den Stilling. Jeg tror, at Rigsdagens bløde Hjerte vilde løbe af med den Gang efter Gang, saa længe vi have Grundlovens Bestemmelse om, at den evangelisk-lutherske Kirke skal understøttes af Staten, og det viste sig, at Kirken ikke kunde klare sig med sine egne Midler. Jeg er ikke sikker paa, at Rigsdagen vil være standhaftig nok til at modsætte sig slige Bevillinger. Men i alt Fald vilde der let kunne tabes mere, end der blev vundet, idet man, hvis man fik dette kirkelige Raad, kunde risikere det aandelige Tyranni; jeg før talte om. Men derved kommer jeg til det, som er min Hovedindvending. Jeg tror, det er en stor Misforstaaelse, naar man betragter *Sognene* som *Menigheden*, naar man mener,

at en ved territoriale Grænser dannet Sognemenighed og den derpaa byggede Folkekirke er et kirkeligt Samfund, som man kan ordne paa samme Maade, som man vilde kunne ordne et frivilligt kirkeligt Samfund. Det er en Misforstaaelse af en Sognemenighed, at det skulde være en aandelig Enhed, et aandeligt Samfund. Til den historiske Udvikling, den ærede Minister gav af, hvorledes Forholdene have udviklet sig tidligere, vil jeg blot gøre den Bemærkning, at for mig staaer det saaledes, at Udviklingsgangen med Hensyn til det kirkelige har været den, at i den katolske Tid havde vi et virkelig kirkeligt Samfund. Dette kirkelige Samfund blev ved Reformationen forandret til en Statsindretning, hvor Staten overtog hele Ordningen og gjorde Kirken til en Statssag, der i Virkeligheden styredes som andre Statssager, om end under særlige Former. Det var Staten, der den Gang forandrede det Trossamfund, vi hidtil havde haft, til en borgerlig Institution til Religionens Fremme. Enevælden gjorde det selvfølgelig ganske tvungent, indførte de samme Former der som paa andre Omraader, og den overordentlig store Forandring, som Grundloven gjorde, var den igen at give Frihed, saa Folkekirken fra det Øjeblik, vi fik Grundloven, ikke længere var et Samfund, der understøttedes af Staten ved Tvang, men kun derigennem, at Staten uddannede Folkekirkens Lærere, Præsterne, og understøttede dem ved Pengemidler. Den understøttede dem ikke længere ved Tvang med Hensyn til Tro og Lære. Fra dette Øjeblik af gik vi over til et frivilligt Samfund, eller Folkekirken skulde i alt Fald fra det Øjeblik af udvikle sig til at blive et frivilligt Samfund, og jeg for min Del mener, at det er egentlig derpaa, Folkekirkens Fremtid beror, om den kan blive til og holde sig som et frivilligt Samfund. Den højtærede Minister sagde, at han ikke troede, der var nogen, der var kommen ind i Rigsdagen af Interesse for Folkekirken, men jeg vil dog sige, at var der noget, der i sin Tid drog mig til at komme ind i Rigsdagen, var det netop min Interesse for Folkekirkens Bevarelse, men vel at mærke Folkekirkens Bevarelse ikke ved Tvangsforanstaltninger fraoven men ved, at Folkekirken efterhaanden omdannedes til et frivilligt Samfund, der ved hele den Maade, det var ordnet paa, kunde blive ved at være det danske Folks Kirke, Flertallet af det danske Folks Kirke, kunde blive saaledes indrettet, at Flertallet af det danske Folk